

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**MEDENİ HAL
TEMELİNDE**

AYRIMCILIK

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

MEDENİ HAL TEMELİNDE AYRIMCILIK

“

Kişilerin medeni halleri sebebiyle ayrımcılığa maruz bırakılması, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında yasaklanmıştır.

”

- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 20 No'lu Genel Yorumunda medeni halin; kişinin evli olup olmaması, belirli bir yasal rejimde evlenmiş olup olmaması, boşanmış veya dul olması gibi durumlarda ele alınabileceği ifade edilmektedir.
- Medeni hal temelinde ayrımcılığa, ebeveynlik durumu, hamilelik veya cinsiyete dayalı ayrımcılık gibi diğer ayrımcılık biçimleri de eşlik edebilir.
- 6701 sayılı Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır:
  - Ayrı tutma,
  - Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatı uygulama,
  - Çoklu ayrımcılık,
  - Doğrudan ayrımcılık,
  - Dolaylı ayrımcılık,
  - İşyerinde yıldırma,
  - Makul düzenleme yapmama,
  - Taciz,
  - Varsayılan temele dayalı ayrımcılık,
  - Eşit muamele ilkesine uyulması ve ayrımcılığın önlenmesi amacıyla izlenen hukuki süreç nedeniyle maruz kalınan olumsuz muameleler.

- Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını medeni hali nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele medeni hal temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır.
- Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda bir kişinin, medeni hali ile bağlantılı olarak hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı konuma sokulması medeni hal temelinde dolaylı ayrımcılık teşkil etmektedir.

Koruma hangi alanlarda uygulanır?

- 6701 sayılı Kanun kapsamında şu alanlarda kişilerin medeni hali nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakılması yasaklanmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenler:
  - Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri gibi hizmetlerin sunumunda;
  - Kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimde;
  - Taşınır ve taşınmazların kamuya açık bir şekilde sunulurken ilgili süreçlerde (kiralama, satın alma, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, devir);
  - Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerine, ilgili mev-

zuatlarında veya tüzüklerinde belirtilen istisnalar dışında üye olma, organlarına seçilme, üyelik imkânlarından yararlanma, üyeliğin sonlandırılması ve bunların faaliyetlerine katılma ve yararlanma;

- İstihdam ve serbest meslek süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz.

Sorumluluklar

- Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.
- Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Başvuru veya Resen İnceleme

- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli ve yetkilidir.
- Medeni hali nedeniyle ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan herkes Kuruma başvurabilir.

- 6701 sayılı Kanun kapsamında bir kişinin medeni hali nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakıldığının tespiti halinde, bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisi dikkate alınarak ihlalden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında idari para cezası uygulanır.
- Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, süresi içinde verilmesi zorunludur. Söz konusu yükümlülüğe, uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında da idari para cezası uygulanır.

Medeni Hal Temelinde Ayrımcılık Örnekleri Neler Olabilir?

- Bir kişinin bekâr veya dul olması nedeniyle iş başvurularının kabul edilmemesi veya daha dezavantajlı pozisyonlarda istihdam edilmesi veya terfi ettirilmemesi.
- Evli olan kişilerin medeni hali nedeniyle makul ve objektif bir neden olmaksızın bir hizmete veya fırsata erişiminin engellenmesi veya zorlaştırılması durumu.
- Bir mülk sahibi olarak ev sahibinin taşınmazında evli olmayan birinin oturmasını istememesi ve bu doğrultuda taşınmazını bu kimselere kiralamaması.

- Sadece bekâr öğrencilerin dersine katılabildiği bir dans kursu.
- Bir sağlık sigortası şirketinin kadın müşterisinin evlendikten sonra medeni durumunu şirkete bildirmesinin ardından, şirketin mali işlemlerde kadın müşterinin eşinin de imzasını zorunlu kılması.

İstisnalar

- Bazı durumlarda evli olan çiftlerle evli olmayan çiftlerin durumlarının tamamen aynı olmadığı da kabul edilmektedir. AİHM, Şerife Yiğit v. Türkiye kararında Sözleşme'nin 12. maddesi açısından evliliğin, evlenen kişilere özel bir konum ve birtakım özel haklar sağladığını hâlihazırda hüküm altına aldığını ifade etmektedir. Mahkemeye göre evliliğin korunması prensip olarak evli ve evli olamayan çiftler arasındaki muamele farklılığını haklılaştırabilen önemli ve meşru bir gerekçe teşkil edebilmektedir. Evlilik, onu birlikte yaşayan bir kadın ve bir erkeğin durumundan belirgin bir şekilde farklılaştıran bir haklar ve yükümlülükler külliyatı ile nitelenmektedir. Dolayısıyla devletler vergilendirme, emekli maaşı ve sosyal güvenlik gibi sosyal ve mali politika alanına giren meselelerde evli ve evli olmayan çiftleri farklı muameleye tabi tutma hususunda belirli bir takdir yetkisine sahiptir.

- 6701 sayılı Kanunda ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği haller de düzenlenmiş olup bu istisnalar şekilde sayılmaktadır:
  - İstihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde uygun ve orantılı olan farklı muamele.
  - Sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar.
  - İşe kabul ve istihdam sürecinde, hizmetin zorunlulukları nedeniyle yaş sınırlarının belirlenmesi ve uygulanması, gereklilik ve amaçla orantılı olması şartıyla yaşa dayalı farklı muamele.
  - Çocuk veya özel bir yerde tutulması gereken kişilere yönelik özel tedbirler ve koruma önlemleri.
  - Bir dine ait kurumda, din hizmeti veya o dine ilişkin eğitim ve öğretim vermek üzere sadece o dine mensup kişilerin istihdamı.
  - Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerinin, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde yer alan amaç, ilke ve değerler temelinde üye olacak kişilerde belli şart ve nitelik aramaları.
  - Eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, gerekli, amaca uygun ve orantılı farklı muamele.
  - Vatandaş olmayanların ülkeye giriş ve ikametlerine ilişkin şartlarından ve hukuki statülerinden kaynaklanan farklı muamele.

Medeni Hal Temelinde Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin Örnek Kararlar Var Mıdır?

Medeni hal temelinde ayrımcılığa, özellikle istihdam alanında veya daire kiralamada karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi'nin ve TİHEK'in medeni hal nedeniyle kişilere daire kiralanmaması sonucunda ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini tespit ettiği kararlar mevcuttur.

AYM, Nuriye Arpa Kararı, B. No. 2018/18505, 16.06.2021

Anayasa Mahkemesi, Batman Hasankeyf'te yapılan baraj projesinden etkilenenlere sağlanan konut yardımından "aile olma vasfını" taşıyamama gerekçesiyle yararlandırılmamanın mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiğine hükmetmiştir.

Devlet organları ve idarenin bütün işlemlerde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etme zorunluluğunun bulunduğu belirtilen kararın gerekçesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 1 numaralı protokolünün "mülkiyetin korunması" başlıklı birinci maddesi hatırlatılarak, AİHS'nin 14'üncü maddesinde de hak ve özgürlüklerin hiçbir ayrımcılık gözetilmeden sağlanması gerektiğine yer verilmiştir.

TİHEK'in 27.06.2018 tarih v 2018/69 Sayılı Kararı

Karara konu başvuruda, eşinden ayrılmış ve çocuğuyla birlikte yaşayan başvuran, ev kiralamaya çalıştığı dönemde medeni hali nedeniyle kendisine ayrımcılık yapıldığını iddia etmiştir. Olayda ev sahibi muhatap, apartmandaki hiçbir dairesinin bekâr kişilere kiralınmaması talimatını emlakçıya verdiğini; muhatap emlakçı da başvurunun konusu olan evde ve ev sahibinin diğer evlerinde bu talimatı uyguladığını kabul etmişlerdir. TİHEK, başvurana başka hiçbir gerekçe gösterilmeden sadece boşanmış/bekâr olduğu için ayrımcı bir muamelede bulunulduğunu tespit etmiştir.

TİHEK, objektif bir temelden yoksun olan söz konusu varsayımlardan hareketle evin başvurana verilmemesiyle elde edilmek istenen amacın meşruluğundan söz etmenin mümkün olamayacağını ifade etmiştir. Bu nedenle maliki olduğu evin üzerindeki yetkisini hukuk düzeninin sınırları içinde kullanmış olduğundan söz edilemeyen ev sahibinin ve ev sahibinin ayrımcılık talimatını uygulayan emlakçının ayrımcılık yasağını ihlal ettiği-ne karar vermiş ve ev sahibine 2000 TL, emlakçıya ise 1000 TL idari para cezası vermiştir.

TİHEK'in 05.03.2019 tarih v 2019/15 Sayılı Kararı

Karara konu başvuruda, başvuran tarafından bir apartman yönetimi toplantısında "ailesi olmayan öğrenci ve bekâra ev verilmeyeceği" yönünde alınan kararın ayrımcılık yasağı ihlali olduğu öne sürülmüştür.

Ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılan kararda; bekâr bir insana kıyasla aralarında evlilik bağı bulunan bir ailenin kiracı olarak yaşadıkları süre zarfında daha özenli bir tutum sergileyeceklerine ve diğer dairelerde yaşayan aileleri genel olarak kabul gören ahlaki değer yargıları açısından rahatsız etmeyeceklerine dair varsayımla böyle bir karar alınması objektif ve makul bir temelden yoksun olduğu, söz konusu varsayımların yola çıkarak apartman bünyesinde ailesi olmayan öğrenci ve bekâra ev verilmemesiyle elde edilmek istenen amacın meşruluğundan söz etmenin mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

 | www.tihek.gov.tr

 | [tihek_kurumsal](https://twitter.com/tihek_kurumsal)

 | [tihekkurumsal](https://facebook.com/tihekkurumsal)

 | 0 312 422 78 00

 | 0 312 422 78 99

 | Yüksel Cad. No: 23
Kızılay / Ankara